

نقش اشراف اطلاعاتی پلیس در برقراری نظم و امنیت^۱ (با تأکید بر نیروی انسانی و تجهیزات)

تاریخ دریافت: ۱۳۹۶/۲/۲۰

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۶/۵/۱۵

از صفحه ۱۱۱ تا ۱۳۲

حسین ذوالفقاری^۲، امیرحسین یآوری^۳، محمدحسن صنیعی^۴، ابوالفضل پورمنافی^۵

چکیده

تحقیق حاضر با هدف بررسی نقش اشراف اطلاعاتی پلیس با توجه به عنصر نیروی انسانی و تجهیزات و امکانات در برقراری نظم و امنیت انجام شده است که از نظر ماهیت، کاربردی و به روش توصیفی-پیمایشی در قلمروی زمانی سال ۱۳۹۶ انجام شده است. جامعه آماری شامل فرماندهان و روسای انتظامی، خبرگان و کارشناسان اشراف اطلاعاتی است که حجم نمونه با توجه به جدول مورگان برابر با ۷۹ نفر و نمونه گیری به روش تمام شمار انجام شده است. ابزار گردآوری داده‌ها مشاهده و پرسشنامه محقق ساخته بوده که روایی پرسشنامه با مصاحبه خبرگان و صاحب نظران و پایایی پرسشنامه با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ برابر ۰/۸۳۲ محاسبه و تأیید شده است. روش تجزیه و تحلیل یافته‌ها با آزمون ماتریس و سطح معنی داری متغیرها انجام شده است. نتایج نشان می‌دهد اشراف اطلاعاتی پلیس وابسته به دو عنصر نیروی انسانی با تعداد نه مؤلفه و عنصر تجهیزات و امکانات با تعداد پنج مؤلفه است. تحلیل ماتریس مؤلفه‌ها ضمن تأیید فرضیه تحقیق، نشان می‌دهد بین اشراف اطلاعاتی پلیس و عنصر نیروی انسانی و عنصر تجهیزات و امکانات در نظم و امنیت رابطه معناداری وجود دارد.

کلید واژه‌ها: اشراف اطلاعاتی، پلیس، نیروی انسانی، تجهیزات، نظم و امنیت.

استناد: ذوالفقاری، حسین؛ یآوری، امیرحسین؛ صنیعی، محمدحسن و پورمنافی، ابوالفضل (پاییز ۱۳۹۶). نقش اشراف اطلاعاتی پلیس در برقراری نظم و امنیت (با تأکید بر نیروی انسانی و تجهیزات). فصلنامه پژوهش‌های اطلاعاتی و جنایی. ۱۲(۴۷)، صص ۱۱۱-۱۳۲.

۱. منتج از رساله دکتری رشته امنیت ملی، گرایش تهدیدات امنیت ملی، دانشگاه عالی دفاع ملی با عنوان طراحی الگوی راهبردی اشراف اطلاعاتی ناجا.

۲. دانشیار امنیت ملی دانشگاه علوم نظامی امین (استاد راهنمای رساله)، Ahmaddoosti@ymail.com

۳. دانشیار مدیریت دانشگاه علوم نظامی امین (استاد مشاور رساله)، Yadyaran.90@gmail.com

۴. دانشیار امنیت ملی دانشگاه عالی دفاع ملی (استاد مشاور رساله)، Saniee.@sndu.ac.ir

۵. دانشجوی دکتری رشته امنیت ملی دانشگاه عالی دفاع ملی، نویسنده مسئول: A.pourmanafi@gmail.com

مقدمه

امروزه تغییرات در همه عرصه‌ها از جمله «نظم و امنیت» با آهنگی پرشتاب‌تر رخ می‌دهند. اشراف اطلاعاتی یکی از نیازهای اساسی و بنیادی و از ارکان اصلی و ضروری موفقیت در امنیت و تحقق جامعه امن است. دستیابی به اشراف اطلاعاتی منوط به تأمین نیازمندی‌های اطلاعاتی و عملیاتی است. کسب اخبار و اطلاعات هم نیازمند سلسله اقدامات اطلاعاتی و بهره‌گیری از نیروی انسانی متخصص و کارآزموده و همچنین تجهیز آن‌ها به ابزار، امکانات، فنون و فناوری‌های نوین اطلاعاتی و ارتباطی است. اشراف اطلاعاتی باعث اتخاذ و تبیین اهداف و راهبرهای کلان برای مدیران و در نتیجه تأمین منافع امنیتی کشور و ثبات و افزایش احساس امنیت در بین آحاد جامعه می‌شود (عرب انصاری و یوسفوند، ۱۳۹۰، ص ۶۵).

تنوع و گسترش فزاینده منابع و محصولات اطلاعاتی در محیط‌های گوناگون فناورانه و جوامع امروزی، ضرورت انسجام علمی اطلاعات و تحلیل منطقی آن‌ها برای پیش‌نگری، پیشگیری و عندالزوم کشف جرم، نیاز مبرم نهادهای اطلاعاتی، انتظامی و امنیتی است. بر همین اساس، الگوهای اشراف اطلاعاتی، چالش‌های جدیدی را فراروی مدیران، فرماندهان و کارکنان نیروی انتظامی، برای سازماندهی و تسلط بر آینده جرائم و مجرمان و انجام مأموریت‌های محوله ایجاد کرده است. فرمانده معظم کل قوا حضرت آیت‌الله العظمی امام خامنه‌ای^(مدظله‌العالی) نیز همواره بر لزوم اشراف اطلاعاتی بر دشمن و اهداف تأکید داشته‌اند. از طرفی، نظر به منظومه فکری و فرمایشات معظم‌له: «امنیت به معنای آرامش روانی فردی و آرامش عمومی اجتماعی بوده و در نبود امنیت، حتی با وجود توانایی و انگیزه در میان افراد یک جامعه، امکان فعالیت‌های متنوع اقتصادی، فرهنگی، سیاسی و خدماتی از بین می‌رود» (وبگاه مقام معظم رهبری، ۱۳۹۵). در مورد حصول اشراف اطلاعاتی به مواردی همچون تسلط داشتن، حساس بودن، مواظبت کردن، جستجو کردن، مراقبت کردن، دنبال کردن و پیگیری، زیر نظر داشتن، دائم نگاه کردن، حضور داشتن، علم و دانش، تلاش بیشتر، به هوش بودن، زیر ذره‌بین قرار دادن، بیشتر از گذشته فعالیت کردن، هیچ نقطه‌ای از فعالیت‌های اطلاعاتی دور نماندن و غفلت نکردن اشاره کرده‌اند (مولایی، ۱۳۸۹، ص ۴۷). بنابراین، اشراف اطلاعاتی و پایش به موقع محیط پیرامونی، نقش اساسی در ارتقای توان عملیاتی و تحقق اهداف و مأموریت‌های پلیسی در نیروی انتظامی دارد. با توجه به اهمیت امنیت در نظام‌ها، جامعه اطلاعاتی سعی می‌کند

با اشراف نسبت به تمام رخداد‌های پیرامونی، پدیده‌های امنیتی از قبیل تهدیدات و آسیب‌ها را زیر نظر داشته باشد.

نوشتار حاضر ضمن پرداختن به مقوله امنیت، اطلاعات و پدیده‌های امنیتی، با بررسی نقش اشراف اطلاعاتی در برقراری نظم و امنیت در سیر تکوین پدیده‌ها، سعی دارد با مطالعه استراتژی امنیتی چندلایه (پیشگیری، حفاظت و واکنش سریع) در برابر تهدیدات و آسیب‌های امنیتی، نقش جامعه اطلاعاتی را در راهبرد مذکور و اشراف اطلاعاتی مورد تجزیه و تحلیل قرار دهد. با توجه به هندسه جدید قدرت در منطقه با هدف ناامن سازی جمهوری اسلامی ایران توسط نظام سلطه و ظهور پدیده‌های اجتماعی و بروز ناهنجاری‌های امنیتی و انتظامی، شناسایی و بررسی نقش اشراف اطلاعاتی در برقراری نظم و امنیت، مسئله مهم و راهبردی است.

براساس دکترین ناجا و راهبردهای کلان کشور و اصولی همچون پرده پوشش، اشراف اطلاعاتی، ارتقای احساس امنیت، حفظ توان سازمان و تشکیلات، ضروری است اشراف اطلاعاتی پلیس در نهایت منجر به توسعه امنیت پایدار و ارتقای اقتدار ناجا و در نتیجه اقتدار حاکمیت شود.

اشراف اطلاعاتی یکی از نیازهای اساسی و بنیادین و یکی از عوامل موفقیت سازمان‌های اطلاعاتی است. در واقع، اشراف اطلاعاتی با کسب اخبار و اطلاعات و احاطه و اشرافیت بر موضوعات پیرامونی ارتباط داشته و به شکلی دقیق و عمیق، واقعیت‌های عینی و ذهنی را در ابعاد مختلف به گونه‌ای روشن و شفاف به تصمیم‌سازان ارائه می‌دهد (یعقوبی و اسحاقی فر، ۱۳۹۲، ص ۱).

برای کسب اشراف اطلاعاتی؛ تأمین نیازمندی‌های خبری و اطلاعاتی از مهم‌ترین اقدامات است. گام‌های مؤثر جمع‌آوری اخبار و اطلاعات و دستیابی به مهم‌ترین، جامع‌ترین و کامل‌ترین اخبار و اطلاعات از سریع‌ترین، بهترین و مطمئن‌ترین روش جمع‌آوری از اقدامات مؤثر تحقق این مهم است. در تحقق اشراف اطلاعاتی سه حوزه «محیطی»، «موضوعی» و «فردی» اشراف اطلاعاتی می‌بایستی مدنظر قرار گیرد. عناصر اصلی اشراف اطلاعاتی در محقق شدن امنیت بر دو عنصر «نیروی انسانی» و «تجهیزات و امکانات» استوار است. داشتن نیروی انسانی متعهد، متخصص، آموزش‌دیده، باهوش و خلاق مجهز به ابزار و تجهیزات نوین و فناوری اطلاعاتی و ارتباطی، توأمان اشراف

اطلاعاتی را در نهادهای امنیتی، انتظامی و اطلاعاتی کشور محقق می‌کنند؛ اما در کسب اشراف اطلاعاتی موانع و مشکلاتی نیز وجود دارد.

فرماندهان انتظامی و رؤسای نهادهای اطلاعاتی و امنیتی برای اداره حوزه تحت مسئولیت خود نیاز به شناخت جامعی از اوضاع و اشراف اطلاعاتی دارند. نیاز به وجود یک روش منطقی، در دسترسی به اطلاعات و آگاهی عینی و واقعی از اوضاع جامعه، شرط اساسی برای تحقق نظم و امنیت است. نقش اشراف اطلاعاتی در برقراری نظم و امنیت به عنوان یکی از دغدغه‌های مسئولان جهت رفع مشکلات و موانع مأموریت‌های ذاتی و تحقق اهداف و راهبردهای کلان سازمانی است که در این مقاله به آن پرداخته شده است. عدم اشراف اطلاعاتی پلیس در برقراری نظم و امنیت در جامعه، بروز اشتباه و غافلگیری در تصمیم‌گیری‌ها و اقدامات به موقع و پیشگیری از بروز جرائم و خطرات احتمالی را به همراه دارد. بر همین اساس، اهمیت تبیین دقیق شیوه‌های اشراف اطلاعاتی در تأمین امنیت توسط نهادهای اطلاعاتی، انتظامی و امنیتی در راستای اجرای مأموریت‌های ذاتی سازمان‌های مرتبط به‌خوبی احساس می‌شود. ضرورت تحقیق نشان می‌دهد اگر نهادهای اطلاعاتی، امنیتی، دفاعی و انتظامی در انجام مأموریت‌های خود اشراف اطلاعاتی کامل و مناسب نداشته باشند، دچار غافلگیری شده و متحمل خسارت‌های سنگین و گاهی غیرقابل جبرانی در سطوح سازمانی، جامعه و حتی حاکمیتی می‌شوند. بر همین اساس و برای دستیابی به اهداف تحقیق حاضر، دو سؤال مطرح شده عبارت‌اند از:

- چه رابطه‌ای بین عنصر نیروی انسانی در اشراف اطلاعاتی و نظم و امنیت وجود دارد؟
- چه رابطه‌ای بین عنصر تجهیزات و امکانات اشراف اطلاعاتی و نظم و امنیت وجود دارد؟

در صورتی که سطح‌بندی و اشراف اطلاعاتی به‌خوبی انجام پذیرد؛ نهادهای اطلاعاتی، امنیتی و انتظامی قادر به ارائه راهبرد استراتژیک و متناسب با پدیده‌های ضد امنیتی و ناهنجاری‌ها براساس اطلاعات موجود بوده و با اتخاذ سیاست‌های تقابلی، تعاملی یا رقابتی، دستاورد نظم و امنیت پایدار محقق خواهد شد. همچنین، اشراف اطلاعاتی، شناخت نیروی انتظامی از اوضاع و شرایط محیطی را افزایش داده و بر کیفیت، سرعت و دقت تصمیم‌گیری‌ها و عملیات پلیس تأثیر مثبت گذاشته و باعث کاهش هزینه‌های عملیاتی و افزایش رضایت جامعه می‌شود.

در این بخش از مقاله، به بررسی و مرور سوابق و پیشینه تحقیق می‌پردازیم: یعقوبی و اسحاقی فر (۱۳۹۲) در مقاله‌ای تحت عنوان «نقش هادی عملیات جمع‌آوری پنهان در اشراف اطلاعاتی سازمان‌های اطلاعاتی - امنیتی» به این نتیجه رسیده‌اند که هادی عملیات جمع‌آوری پنهان، نقش‌هایی چون هدایت، تأمین نیازمندی‌های خبری - اطلاعاتی، ارتباطات، آموزش، کمک به پیش‌بینی اطلاعاتی (برآورد تهدیدات) و کمک به تولید فرصت در اشراف اطلاعاتی سازمان‌های اطلاعاتی و امنیتی ایفا می‌نماید.

عرب انصاری و یوسفوند (۱۳۹۰) در تحقیق خود با عنوان «اشراف اطلاعاتی؛ راهبرد امنیت مرزها» به این نتیجه رسیده‌اند که در کسب اشراف اطلاعاتی موانع و مشکلاتی وجود دارد. نیروی انسانی غیرمتمتع یا تجهیزات و فناوری‌های آلوده، تهدیدات برون سازمانی و آسیب‌پذیری‌های درون سازمانی همگی از عوامل و موانع تحقق اشراف اطلاعاتی مرزبانی و در نتیجه تحقق جامعه امن می‌باشند.

داروچ^۱ (۲۰۱۲) در رساله دکتری با عنوان «پلیس اطلاعات محور» به این نتیجه رسیده مشکلات مدیریتی، رهبری تحول‌گرا و مشارکتی و فرآیندهای غیررسمی مدیریت، به‌کارگیری مؤثر فناوری، فنون مناسب و پیاده‌سازی اجتماعی رویکرد اطلاعات محوری، توسعه فضای کاری نوآورانه و دوستدار، نوآوری، عوامل سطح فردی، سطح نوآوری مبتنی بر سطح دانش، تعهد و آگاهی از اولویت‌های مدیران پلیس اطلاعات محور است.

میشیلین^۲ (۲۰۱۴) در رساله دکتری با عنوان «کاربرد پلیس اطلاعات محور در پیشگیری از جرم توسط پلیس آفریقای جنوبی» به این نتیجه رسیده است که رویکرد جامع و متمرکز در جمع‌آوری اطلاعات در پلیس آفریقای جنوبی با وجود افرادی که خود را برای جمع‌آوری اطلاعات مسئول نمی‌دانند محقق نمی‌شود (جمع‌آوری اطلاعات به عنوان وظیفه همگانی نیست). با توجه به اینکه اطلاعات مورد استفاده در برنامه ریزی و اجرای برنامه‌های پیشگیری و مقابله با جرم کافی نیست، کاهش جرم موفقیت کمی داشته است.

برخی از نظریه‌پردازان معتقدند اشراف اطلاعاتی اولین و مهم‌ترین عامل امنیت است و جایگاه محوری اطلاعات در رقابت‌های قدرت‌های بزرگ روزه‌روز از اهمیت بیشتری

1. Stephen Francis Darroch

2. Patrick Mashiloan

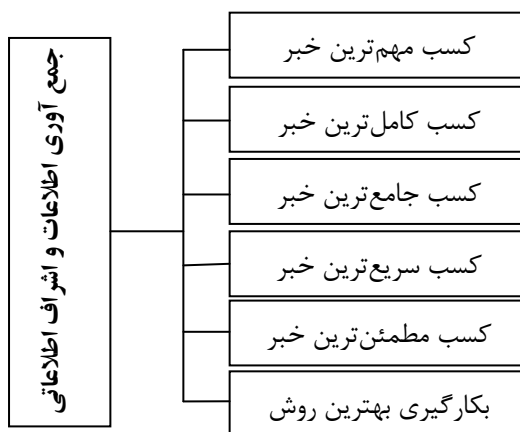
برخوردار خواهد شد. سرنوشت کشورها توسط قدرت یا ضعف توان اطلاعاتی تعیین می‌شود و بزرگ‌ترین معیار هماهنگ‌کننده توان جامع و فراگیر در رقابت‌های بین‌المللی خواهد بود. امروزه اکثر کشورهای جهان احساس می‌کنند که ارکان حکومتشان کامل نخواهد بود؛ مگر اینکه سازمان مخفی [جامعه اطلاعاتی] خود را به وجود آورند. اکنون حرفه اطلاعات یکی از روبه رشدترین صنایع قرن بیستم بوده و سرعت رشد آن به گونه‌ای است که از کنترل خارج شده است (امیدوارنیا، ۱۳۸۱، ص ۷۶).

فلسفه اولیه وجودی جامعه اطلاعاتی نیز دادن آگاهی یا اطلاعات نهایی یا محصولات اطلاعاتی به سیاست‌گذاران در مواقع لازم و ضروری است. این اطلاعات نهایی، تصمیم‌گیران را قادر می‌سازد تا در جهت دفع تهدیدات و کسب منفعت و استفاده از فرصت‌های موجود و پیش آمده، دست به تصمیمات درست و قابل قبولی بزنند. دولت‌ها برای رسیدن به امنیت به عنوان مهم‌ترین تولیدکننده و مصرف‌کننده اطلاعات محسوب می‌شوند. وظیفه اصلی جامعه اطلاعاتی، جمع‌آوری اطلاعات، تجزیه و تحلیل اطلاعات، اقدامات پنهان و ضد جاسوسی است (نابلی، ۱، ۱۹۸۷، ص ۲۲).

اشراف اطلاعاتی پلیس، نتیجه یک فعالیت جامع، منطقی و مداوم و مبتنی بر یک منطق انتظامی و امنیتی در حوزه استحضافی است که می‌تواند شناخت مورد نیاز این نیرو را برای تأثیرگذاری بر نظم و امنیت و آرامش جامعه فراهم کند. هدف نهایی تمامی فعالیت‌های اطلاعاتی، به کار بردن اطلاعات است. فرماندهی ناجا به منظور اتخاذ تصمیم صحیح، دقیق و به‌موقع جهت هدایت عملیات و جلوگیری از غافلگیر شدن بایستی اطلاعات لازم در مورد سه عامل مجهول یعنی نیروهای متجاوز، اوضاع و شرایط جوی و منطقه عملیات شهری و خارج از شهر را در اختیار داشته باشد. سازمانی که این اطلاعات را جهت ارائه به فرمانده بایستی تهیه و آماده کند، سازمان اطلاعات در هر رده فرماندهی است. فعالیت‌هایی که به منظور تهیه اطلاعات انجام می‌گیرد، مراحل را طی می‌کند که به مجموعه این مراحل مدار اطلاعاتی گفته می‌شود. بنابراین مدار اطلاعاتی عبارت است از عملیات مداومی که برای اجرای مأموریت یا نیل به هدف‌های ملی انجام می‌گیرد (گرمابدری، ۱۳۸۶، ص ۹۶). مدار اطلاعاتی در چهار مرحله به این شرح انجام می‌گیرد:

طرح‌ریزی و هدایت تلاش جمع‌آوری اخبار؛ جمع‌آوری اخبار؛ پرورش اخبار؛ توزیع و استفاده از اطلاعات حاصله.

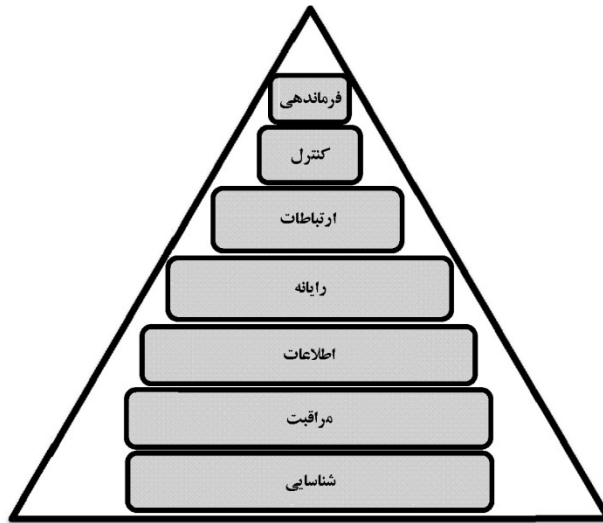
گام‌های جمع‌آوری اخبار و اطلاعات: منظور از اشراف اطلاعاتی، کسب مهم‌ترین، کامل‌ترین و جامع‌ترین اخبار و اطلاعات موردنیاز از طریق سریع‌ترین، مطمئن‌ترین و بهترین روش جمع‌آوری اخبار و اطلاعات است (جمشیدیان، ۱۳۹۳، ص ۴۲). گام‌های ضروری برای کسب اخبار و اطلاعات موردنظر اشراف اطلاعاتی، در نمودار ۱ آورده شده است:

نمودار ۱ - اطلاعات و اشراف اطلاعاتی (عرب انصاری و یوسفوند، ۱۳۹۰، ص ۶)

عوامل و اصول اشراف اطلاعاتی: به‌طور کلی، اشراف اطلاعاتی دارای دو رویکرد کمی و کیفی است. برای تحقق اشراف اطلاعاتی براساس نظریه نوین، می‌بایستی هفت اقدام تحت عنوان ^۱C4ISR اجرا شود تا اشراف اطلاعاتی حاصل شود. بر همین اساس، عوامل هفتگانه زیر به عنوان اقدامات اشراف اطلاعاتی مطرح می‌شوند: فرماندهی، کنترل، ارتباطات، رایانه، اطلاعات، مراقبت و شناسایی.

1. Command, Control, Computer, Communication, Intelligence, Surveillance & Reconnaissance.

نمودار ۲- عوامل تحقق اشراف اطلاعاتی (عرب انصاری، ۱۳۹۰، ص ۴۶)

اصول اشراف اطلاعاتی شامل قواعد پایداری هستند که حاکم بر تلاش سازمان‌های اطلاعاتی است که از طریق به‌کارگیری این اصول، شالوده کار اطلاعاتی مفهوم خاص پیدا می‌کند و در صورت عدم رعایت آن‌ها، موجودیت سازمان اطلاعاتی در معرض خطر قرار گرفته و از دستیابی به اهداف خود باز می‌ماند. این اصول عبارت‌اند از: «اصل پنهان‌کاری (مخفی‌کاری)، اصل نیازمندی اطلاعاتی، اصل شناخت هدف، اصل گسترش و توسعه، اصل رعایت موازین قانونی و شرعی، اصل ابتکار و خلاقیت، اصل حفظ و بقای جمع‌آوری و اصل ارتباطات» (جلیلیان، ۱۳۸۸، ص ۹۰).

انواع امنیت: امنیت به سطوح مختلفی شامل امنیت فردی، عمومی، ملی و اجتماعی تقسیم می‌شود و ابعاد متنوعی همچون معنوی، فردی، اجتماعی، سیاسی، نظامی، اقتصادی، حقوقی، فرهنگی و غیره را دربر می‌گیرد. این نوع دسته‌بندی‌ها از لحاظ مفهومی و نظری بسیار نزدیک و شبیه به هم هستند. به عبارت دیگر، هر یک از این ابعاد، امنیت را از جنبه و رویکرد خاصی تعریف می‌کند. در ادامه، تعریف مختصری از ابعاد امنیت و مفاهیم آن ارائه می‌شود.

- امنیت فردی: آرامش و آسایشی است که فرد بدون در نظر گرفتن امکانات جامعه و دولت برای خود فراهم می‌کند. به عبارت دیگر، امنیت فردی، عبارت است از حالتی که

جسم و روح فرد، در آن فارغ از ترس و آسیب به جان، مال یا آبروی خود یا از دست دادن آن‌ها زندگی کند (رابینگتن^۱ و واینبرگ^۲، ۱۳۸۶، ص ۳۵۱).

- امنیت عمومی^۳: به شرایط عاری از خطر و تهدید برای عموم مردم جامعه اطلاق می‌شود. در واقع، امنیت عمومی وضعیتی است که هیچ‌گونه تهدید و خطری متوجه مال و جان، هستی و حیات افراد نباشد. به بیان دیگر، یک محیط عاری از خطر، دارای امنیت عمومی است و هر محیط و جامعه‌ای که انحراف و آسیبی، جان و مال و هستی افراد را مورد تهدید و تعرض قرار دهد، فاقد امنیت عمومی است. این سطح ناظر بر تولید شرایطی است که در آن منافع، مصالح و حقوق افراد، گروه‌ها و نهادهای اجتماعی تأمین می‌شود.

- امنیت ملی^۴: «آرنولد والفرز» امنیت ملی را به معنای فقدان ترس از به خطر افتادن ارزش‌های حیاتی می‌داند. امنیت ملی نتیجه وجود نظم عمومی است. به گفته «پن لوپ»^۵، امنیت ملی به معنای توانایی یک ملت برای پیگیری موفقیت‌آمیز منافع ملی خود در هر جای دنیا به همان نحوی است که خودش آن را می‌بیند. این سطح از یک‌سو شرایط تأمین و حفظ موجودیت نظام در درون و بیرون مرزها و از سوی دیگر به توانایی‌های نظام در محیط درونی و پیرامونی توجه دارد.

- امنیت اجتماعی^۶: عبارت است از آرامش و آسودگی خاطری که جامعه و نظام سیاسی برای اعضای خود ایجاد می‌کند (رابینگتن و همکاران، ۱۳۸۶، ص ۱۰۳). به‌طور کلی، امنیت اجتماعی به قلمروهایی از حفظ حریم فرد مربوط می‌شود که به‌نحوی در ارتباط با دیگر افراد جامعه بوده و به نظام سیاسی و دولت مربوط می‌شوند. این قلمروها می‌توانند زبان، نژاد، قومیت، اعتبار، نقش اجتماعی، کار، درآمد، رفاه، مشارکت سیاسی، آزادی، اعتقاد و غیره باشند.

نظریه‌های امنیت: در خصوص ماهیت امنیت و اینکه امنیت چگونه ایجاد و استقرار می‌یابد، دو دسته دیدگاه و نظریه وجود دارد: دیدگاه سنتی و دیدگاه مدرن.

1. Rabington
3. Public security
5. Penlope Thunberg

2. Weinberg
4. National security
6. Social security

- دیدگاه سنتی: در دیدگاه سنتی، امنیت صرفاً به معنای حصول شرایط فردی، گروهی و اجتماعی است که عاری از خشونت و پرخاشگری باشد. بنابراین، در این دیدگاه بر عدم کاربرد خشونت با استفاده از ابزار نظامی تأکید شده است. شاخصه بارز تحلیل‌گران این دیدگاه، تأکید بر روی بُعد نظامی در مقام تحلیل وضعیت امنیتی است. تلاش در بالا بردن توان نظامی برای مقابله و سرکوب دشمنان، راهبردی است که صاحب‌نظران این رویکرد معتقدند برای ایجاد، توسعه و حفظ امنیت باید انجام داد (کاشانی، ۱۳۸۴، ۱۲۵). بر این اساس، نظریه‌پردازان معتقدند میزان جرائم و آسیب‌های یک منطقه، بهترین معیار و مصداق ناامنی است. هر قدر نهادهای کنترلی، امنیتی و انتظامی قوی‌تر، با اقتدارتر، مستحکم‌تر و دارای اشراف اطلاعاتی بیشتری باشند، میزان جرائم و آسیب‌ها در شهرها و مناطق کمتر و در نتیجه امنیت بیشتر خواهد بود.

- دیدگاه مدرن: در پی نقد جدی آثار سنت‌گرایان و طرح این ادعا که بُعد نظامی، توان تحلیل همه جانبه مسائل امنیتی جهان معاصر را ندارد، تحولی تازه در رویکردهای امنیتی به وجود می‌آید که باور اصلی آن را، تعدد ابعاد امنیت شکل می‌دهد. در این دیدگاه، هر نوع عدم تأمین امنیت عمومی، نیازهای اجتماعی و هر نوع ضعف مصونیت انسان در برابر آسیب‌های اجتماعی و حتی آسیب‌های جسمی می‌تواند زمینه‌ساز ناامنی باشد. در دیدگاه سنتی؛ امنیت مقوله‌ای محدود، محدودش، طبقه‌ای، جسمی، ابزارمند و ناپایدار است؛ اما در دیدگاه نوین، امنیت مقوله‌ای وسیع، نامعین، غیرانحصاری، عقلانی، هدفمند و پایدار بوده و هویت، احساسات و عواطف فردی و گروهی، عقاید، تمایلات و آرزوها، موقعیت‌های شغلی و اقتصادی، باورهای فرهنگی و ساختارهای رسمی و حتی وسایل نیل به رفاه و آسایش زندگی اجتماعی مردم و از همه مهم‌تر مقوله تربیت و نهادهای تربیتی را در بر می‌گیرد (کاشانی، ۱۳۸۴، ص ۱۲۶).

در دیدگاه مدرن، امنیت صرفاً معطوف به جرائم و آسیب‌ها نبوده؛ بلکه هر آنچه زمینه انحراف و جرم را ایجاد کند، می‌تواند امنیتی باشد. بنابراین، دیدگاه مدرن معتقد است امنیت حاصل عملکرد و فعالیت حوزه‌های مختلف سیاسی، انتظامی، امنیتی، اجتماعی، فرهنگی، دینی و اقتصادی است؛ در صورتی که این حوزه‌ها و سازمان‌ها و نهادها به خوبی نتوانند وظایف و عملکردهای خود را در جامعه انجام دهند، امنیت جامعه دچار تغییر و ضعف خواهد شد.

رویکرد انفصالی و اندماجی به امنیت: در بررسی ساختار اجتماعی امنیت، دو رویکرد انفصالی و اندماجی از همدیگر متمایز می‌شوند.

- رویکرد انفصالی به امنیت: رویکرد انفصالی، وضعیتی است که توسط نهاد قدرت برای سیانت از مردم در قبال تهدیدات بیرونی شکل می‌گیرد. این ایده اولین بار توسط «هابز» مطرح شده است و ارکان تعریف این رویکرد عبارت‌اند از:

۱- امنیت مقوله‌ای ساختنی است، خود به خود وجود ندارد و ساخته می‌شود.
 ۲- قدرت سخت، تولیدکننده امنیت است و قدرت مرکزی رشد یافته‌ای برای تأمین امنیت لازم است. از این‌رو، جان و اسکویز، قدرت و امنیت را همزاد یکدیگر معرفی می‌کند (محکی، ۱۳۸۵، ص ۴).

۳- امنیت به دلیل اینکه مربوط به تهدیدات بیرونی است، پروژه‌ای برون‌گرا است.
 ۴- امنیت ماهیتی انطباقی دارد تا تطبیقی؛ بر همین اساس شهروندان باید برای برخورداری از محیط امن، خود را با شرایط تطبیق دهند.

۵- امنیت دارای ساختاری دولتی است؛ بنابراین سلطه‌گری دولت پذیرفته شده است.
 ۶- مطابق رویکرد انفصالی، امنیت در فضای خالی بین دولت-ملت و با محوریت دولت، تولید و عرضه می‌شود.

- رویکرد اندماجی^۱ به امنیت: در این رویکرد، تفکیک جامعه و دولت نه تنها پذیرفته شدنی نیست؛ بلکه عاملی برای ایجاد ناامنی است. امنیت داخلی و خارجی با تکیه بر مناسبات داخلی (عناصر جامعه و حکومت) فهم و درک می‌شود. بنابراین، باید هویت اجتماعی از ناحیه آسیب‌های مختلف مصون بوده و بنیاد روابط سیاسی - اجتماعی بر مقوله رضایت و (نه قدرت) استوار باشد. ارکان تعریف این رویکرد عبارت‌اند از:

۱- امنیت، تولیدی اجتماعی است.
 ۲- رضایت‌مندی، مولد امنیت است.
 ۳- امنیت فرآیندی درون‌زا است، تهدیدات خارجی زاینده تحركات داخلی و توانمندی داخلی هستند.

۴- امنیت ماهیتی تطبیقی دارد تا انطباقی. دولت‌ها کارپرداز اجرایی هستند و باید خود را با شرایط مردم (مردم‌سالاری) تطبیق دهند.

۵- امنیت دارای ساختار دولتی است و دولت به مثابه کارگزار امنیتی شناخته می‌شود. در اینجا، امنیت جامعه به امنیت دولت ارجحیت دارد.

از نگاه افتخاری در رویکرد دوم، امنیت جامعه مهم‌تر است و در صورت تأمین آن می‌توان به امنیت دولت امیدوار بود. وی سپس به ذکر رویکرد ایرانی امنیت پرداخته و معتقد است که اگرچه امنیت داخلی و تهدیدات بین‌المللی دو مقوله جدا از یکدیگر هستند، به دلیل مسائل و مشکلات عدیده کشورهای جهان سوم، این دو مقوله از همدیگر متمایز نیستند (افتخاری، ۱۳۸۴، ص ۲۶).

«دهشیری» معتقد است در یک تقسیم‌بندی کلان، الگوهای امنیتی را می‌توان به دو دسته برون سیستمی و درون سیستمی تقسیم کرد. الگوهای برون سیستمی که تجلی دخالت و مشارکت بازیگران بین‌المللی خارج منطقه‌ای هستند، در روند تصمیم‌گیری‌های سیاسی و سیستم منطقه‌ای رخنه یافته و به‌گونه‌ای اقتدارآمیز هستند. این الگو، انواع مختلفی دارند که اولین آن‌ها مدل «هژمونی یک قدرت خارجی» است. دسته دیگر نیز الگوهای درون سیستمی هستند که از شرایط داخل و تهدیدهای داخل مرزهای کشور نشئت گرفته‌اند (دهشیری، ۱۳۷۷، ص ۱۵۲).

برخی اندیشمندان از جمله «رابرت ماندل» با رویکرد فرهنگی به موضوع امنیت پرداخته‌اند. به عقیده وی، ابهام در مرزهای این مفهوم باعث شده که تحلیل‌گران از برخورد مجزا با آن غفلت ورزیده و اغلب آن را به عنوان بخشی از امنیت نظامی یا اقتصادی مطرح کنند. از نظر وی، با دو معیار می‌توان امنیت سیاسی و فرهنگی را به شکلی متمایز پیگیری کرد: میزان اقتدار دولت‌ها، حکومت‌های آن‌ها و ایدئولوژی‌های سیاسی مربوط و میزان تحمل، انسجام و هم‌زیستی مسالمت‌آمیز هویت‌های فرهنگی و سنتی در بین ملت‌ها. ماندل دلایل متعددی را برای توضیح چرایی ادغام امنیت سیاسی - فرهنگی ابراز می‌کند؛ از جمله اینکه به نظر وی، عقاید فرهنگی نقش بسیار مهمی در ساختارها و فراگردهای سیاسی ایفا می‌کنند و امروزه در بسیاری از کشورها تمایز میان فرهنگ و سیاست به‌خصوص در جهان سوم به لحاظ دگرگونی در معنای حاکمیت سیاسی و افزایش نفوذهای فرهنگی فراملی و فروملی در حال کم‌رنگ شدن است. از سوی دیگر، مدیریت مؤثر سیاسی بر افکار عمومی، متکی به بذل توجه به تفاوت‌های فرهنگی درون دولت‌ها است.

به نظر ماندل، به‌طور اخص، مهم‌ترین روابط امنیت سیاسی- فرهنگی بین این مسائل است: آزادی داخلی و تحمل چندگانگی و به تعبیری کثرت اندیشی و حاکمیت و نظم و امنیت. در برداشت اول از این دیدگاه، حمایت گسترده و فراگیر از حقوق سیاسی، آزادی افراد و حقوق فرهنگی، تعیین سرنوشت و خودمختاری گروه‌ها، با حفظ رویه کنترل منسجم در درون کشورها، تعارض می‌یابد. به تدریج که نفوذ متقابل جوامع افزایش می‌یابد، تأثیر آرا و عقاید غیربومی بیشتر می‌شود و در نتیجه، میزان زیر سؤال بردن ارزش‌ها و راهبردهای سیاسی و فرهنگی موجود، افزایش پیدا می‌کند. این امر به نوبه خود با شکاف بیشتر بین مردم و چالش نسبت به حاکمیت و دولت و انسجام فرهنگی همراه است (ماندل^۱، ۱۳۷۷، صص ۱۵۱-۱۴۷).

نظریه‌های امنیت پایدار: امنیت و توسعه مفاهیمی به هم پیوسته و لازم و ملزوم یکدیگر بوده؛ به‌طوری که دستیابی به توسعه بدون بر خورداری از امنیت ناممکن بوده و توسعه نیز در برقراری امنیت نقش بسزایی دارد و این پیوستگی در سطوح مختلف محلی، ملی، منطقه‌ای و جهانی مصداق پیدا می‌کند (جینزین^۲ و گدال^۳، ۲۰۱۳، ص ۱۴). در نظریه‌های امنیت پایدار، کیفیت زندگی، محور کانونی مباحث قلمداد شده و این مفهوم، متضمن حاکمیت شرایطی است که در چارچوب آن، دولت‌ها به حقوق شهروندی احترام بگذارند (چاندلر^۴، ۲۰۰۷، ص ۳۶۴).

نظریه‌های امنیت عمومی: امنیت، مفهومی چندوجهی داشته و همزاد با مفاهیمی مانند قدرت، تهدید و آسیب است. تعاریف موجود در فرهنگ‌ها، امنیت را احساس آزادی از ترس یا احساس ایمنی که ناظر بر امنیت مادی و روانی است تعریف می‌کنند. ساده‌ترین تعریف یک مفهوم، تعریف آن با مفاهیم متضاد و مخالف آن است. به‌طور مشخص، مقوله «امنیت عمومی» را در نظام حقوق بشر در دو جایگاه می‌توان مورد بررسی قرار داد. نخست از جنبه حمایتی و تضمینی امنیت عمومی است. از این بُعد، امنیت عمومی مربوط به ابعاد مختلف حمایت‌ها و تضمین‌هایی می‌شود که جهت تحقق ماهیت این مفهوم، در اسناد مختلف مدون در نظام بین‌المللی حقوق بشر، صورت پذیرفته است. از

1. Mandel
3. Gadal

2. Jeansoulin
4. Chandler

این لحاظ، با توجه به اینکه مفهوم امنیت عمومی شامل طیف گسترده‌ای از حمایت‌ها جهت حفظ ایمنی و حمایت از افراد انسانی و حقوق و آزادی‌های آن‌ها از جمله حفظ امنیت حیثیت و منزلت فردی و اجتماعی، حمایت از حق حیات و حفاظت از امنیت حقوق مادی می‌شود، مقررات متنوعی نیز در سطوح مختلف بین‌المللی و منطقه‌ای نظام حقوق بشر به تصویب رسیده است (صالحی امیری، ۱۳۹۱، ص ۳۷).

چنین مفهومی، ایمنی و حمایت در برابر پدیده‌های طبیعی معین نظیر حوادث غیرقابل پیشگیری و اقدامات مضر و آسیب‌زننده به افراد یا گروه‌ها را نیز شامل می‌شود (ویکتور^۱ و کاند^۲، ۲۰۰۲، ص ۲۱۲). به این ترتیب، اصطلاح «امنیت عمومی» دارای مفهوم و معنای نسبتاً گسترده‌ای بوده، به گونه‌ای که حفظ و حمایت از این مقوله حتی می‌تواند شامل قواعد و مقرراتی که از ناحیه پلیس و دیگر نهادهای رسمی به منظور حمایت از ایمنی افراد درباره عبور و مرور و آیین‌نامه رانندگی و حمل و نقل یا شرایط و مقررات مربوط به کار صادر می‌شود، نیز باشد (اریکا^۳، ۱۹۹۰، ص ۱۷۷). چنین مفهومی شامل امنیت حیثیت، حیات و حقوق مادی افراد می‌شود و با وجود آنکه به عنوان معیاری برای سنجش نظم عمومی به وسیله دولت‌ها به کار گرفته می‌شود؛ اما این مقوله امری مشابه نظم عمومی نبوده و با آن متفاوت است (کیس^۴، ۲۰۱۴، ص ۱۹۴).

نیروی انسانی: مهم‌ترین عاملی که باعث بهره‌وری یک سازمان می‌تواند باشد نیروی انسانی است؛ چراکه عامل انسانی خود باعث تغییر و تحول در عوامل و منابع دیگر می‌شود. لازمه بهره‌وری نیروی انسانی، توسعه آن است؛ البته در این بین باید برای افراد موقعیتی را فراهم آورد که در آن‌ها ایجاد انگیزه کند. توسعه منابع انسانی به معنای ذخیره مهارتی و سازمان‌دهی و تجربه‌های یادگیری اهداف کسب‌وکار است که می‌تواند محقق شود تا از طریق به کارگیری مهارت‌ها، دانش، رقابت، قدرت یادگیری و علاقه افراد در تمامی سطوح، رشد مستمر سازمانی به همراه رشد مستمر افراد به وجود آید (بابائیان، علیزاده و محمدی مهموئی، ۱۳۹۳، ص ۱۴۸).

1. Victor
3. Erica

2. Conde
4. Kiss

فناوری و تجهیزات: هیچ مسئله‌ای به اندازه کاربرد فناوری بشر را شیفته خود نساخته است. کشورها، مبالغ بزرگی را به صورتی بی سابقه، صرف توسعه شگفت‌انگیز فناوری‌ها برای اهداف خود کرده‌اند. در ابتدا قرار بود فناوری، اطلاعات انسانی (هیومنیت) را تکمیل کند؛ به بیان دیگر، بنا بود وسایل فنی آنجا که استفاده از اطلاعات انسانی، خطرناک یا محدودیت داشت به کار گرفته شوند. بعدها پیگیری توسعه فناوری، خودش به یک سرگرمی برای بیشتر کشورها تبدیل شد. نتیجه این امر، تولید مقادیر زیادی اطلاعات خام بود که گاهی امکان پردازش و تحلیل مناسب آن وجود نداشت. با وجود این، در فرآیند توسعه فناوری‌ها، پیشرفت‌های فنی فوق‌العاده چشم‌گیر رخ داد. در واقع، بیشتر هزینه و تلاشی که صرف پیشرفت در زمینه پرتاب موشک، تصویربرداری ماهواره‌ای، مسافت سنجی، الکترونیک هوابرد، عکس‌برداری دیجیتال، فناوری نوری، مینیاتور یا ریزسازی یا انتقال داده‌ها و رهگیری، رمزنگاری، ارتباط از راه دور و بسیاری از فناوری‌های دیگر به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم ناشی از نیازهای جامعه اطلاعاتی بوده است. تمام این پیشرفت‌ها بالأخره به مرور زمان به وجود آمدند، اما وجوه هنگفتی که سازمان‌ها صرف پژوهش کردند روند ایجاد اختراعات و نوآوری‌ها را به‌طور قابل توجهی شتاب بخشید (دادخواه چیمه و هاشمیان نژاد، ۱۳۸۸، ص ۲۷۳).

ضبط گزارش‌ها برای تایپ در فرصت مناسب توسط کارمندان تایپیست، استفاده از رایانه، نصب سامانه‌های بهبودیافته ۱۱۰ و اعزام به کمک رایانه، سامانه‌های اطلاعاتی پلیس بزرگراه و بسیاری از فناوری‌های آتی، توانایی سازمان پلیس را به میزان چشمگیری افزایش خواهد داد. رایانه‌ها می‌توانند به روش‌های مختلفی از جمله نگهداری سوابق، تجزیه و تحلیل داده‌ها، پردازش کلمه، انجام تحقیقات، تهیه و نگهداری فهرست اموال و حفظ سوابق اموال به سرقت رفته به افزایش توانایی پلیس کمک کنند. یکی از راه‌های بهبود سازمان پلیس توسط رایانه، تسهیل سازمان‌دهی اطلاعات از طریق سیستم اطلاعات مدیریت است که داده‌ها را برای برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری فراهم می‌کند (هس و هس‌اورتمن^۱، ۱۳۹۵، ص ۶۸۱).

روش‌شناسی تحقیق

این پژوهش از نظر ماهیت و هدف کاربردی و از نظر روش اجراء، توصیفی-پیمایشی بوده که در قلمروی زمانی سال ۱۳۹۶ انجام شده است. اشراف اطلاعاتی به عنوان متغیر مستقل در نظر گرفته شده و عنصر نیروی انسانی و عنصر تجهیزات و امکانات به عنوان متغیر میانجی بوده و در نهایت نیز متغیر نظم و امنیت به عنوان متغیر وابسته در نظر گرفته شده است. ابزار گردآوری داده‌ها شامل مطالعات کتابخانه‌ای، مشاهده و پرسشنامه محقق ساخته است. پرسشنامه در دو بُعد، سه مؤلفه و ۳۰ گویه با استفاده از طیف لیکرت پنج گزینه‌ای مورد بررسی قرار گرفته است. جامعه آماری تحقیق، از طیف فرماندهان و روسای پلیس و کارشناسان و خبرگان اطلاعات و امنیت عمومی انتخاب و حجم نمونه براساس جدول مورگان به روش تمام شمار، تعداد ۷۹ نفر تعیین شده است. روایی محتوای پرسشنامه توسط خبرگان و کارشناسان مورد تأیید قرار گرفته و پایایی و اعتبار آن با محاسبه ضریب آلفای کرونباخ در نرم‌افزار SPSS برابر ۰/۸۳۲ به دست آمده که نشان دهنده وجود پایایی برای پرسشنامه تحقیق است. با توجه به تمام شمار بودن جامعه آماری، برای تجزیه و تحلیل یافته‌ها از روش‌های آمار توصیفی شامل محاسبه میانگین، انحراف معیار، فراوانی، درصد فراوانی و روش‌های استنباطی و تحلیل ماتریس متغیرهای تحقیق بهره‌برداری شده است.

یافته‌های تحقیق

پس از شناسایی مؤلفه‌ها، شاخص‌ها و متغیرهای اشراف اطلاعاتی پلیس در برقراری نظم و امنیت، امتیازات ماتریس همبستگی برای مؤلفه‌های اشراف اطلاعاتی با توجه به دو عنصر «نیروی انسانی» و «تجهیزات و امکانات» مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است.

جدول ۱ - تجزیه و تحلیل ماتریس عنصر نیروی انسانی

ماتریس / مؤلفه	تعداد نمونه	میانگین	انحراف معیار	سطح میانگین
فرماندهی	۷۹	۳/۶۱۴	۰/۹۱۴	۰/۱۹۴
کنترل	۷۹	۴/۰۱۹	۱/۱۱۸	۰/۲۰۱
مراقبت	۷۹	۳/۹۰۶	۰/۹۸۶	۰/۱۹۹
شناسایی	۷۹	۲/۸۷۹	۰/۹۰۷	۰/۱۵۷
پنهان‌کاری (مخفی‌کاری)	۷۹	۳/۳۱۱	۰/۹۲۰	۰/۱۹۱
نیازمندی اطلاعاتی	۷۹	۳/۸۱۲	۰/۹۱۲	۰/۱۶۶
شناخت هدف	۷۹	۳/۵۱۰	۱/۰۰۱	۰/۱۸۲
رعایت موازین قانونی و شرعی	۷۹	۳/۴۸۸	۱/۰۱۵	۰/۱۹۳
ابتکار و خلاقیت	۷۹	۳/۰۷۱	۰/۹۸۰	۰/۱۸۳

تجزیه و تحلیل ماتریس همبستگی برای مؤلفه‌های عنصر نیروی انسانی نشان می‌دهد مؤلفه کنترل از اولویت و امتیاز بالاتری نسبت به مؤلفه‌های دیگر برخوردار است. در رتبه بعدی، مؤلفه مراقبت و سپس نیازمندی اطلاعاتی قرار دارد و با تحلیل یافته‌ها به این نتیجه خواهیم رسید که سه مؤلفه کنترل، مراقبت و جمع‌آوری دارای اولویت بیشتری در مقایسه با سایر مؤلفه‌ها هستند. در رتبه‌های بعدی به ترتیب مؤلفه‌های فرماندهی، شناخت هدف، رعایت موازین قانونی و شرعی، پنهان‌کاری (مخفی‌کاری)، ابتکار و خلاقیت و سپس شناسایی رتبه‌بندی شده‌اند.

در پاسخ به سؤال اول تحقیق مبنی بر اینکه چه رابطه‌ای بین عنصر نیروی انسانی در اشراف اطلاعاتی و نظم و امنیت وجود دارد؟ با توجه به نتایج به‌دست آمده در جدول ۱ و سطح معنی‌داری هر یک از مؤلفه‌های عنصر نیروی انسانی با اشراف اطلاعاتی و برقراری نظم و امنیت، درمی‌یابیم که عنصر نیروی انسانی با مؤلفه‌های اشراف اطلاعاتی در برقراری نظم و امنیت دارای نقش و رابطه معنی‌داری هستند. بنابراین، برای برقراری و حفظ نظم و امنیت پایدار در جامعه، نیازمند اشراف اطلاعاتی هستیم که این اشراف به همراه مؤلفه‌های ۹ گانه امکان‌پذیر است. کارآمدی عنصر نیروی انسانی با تربیت و آموزش صحیح به‌دست خواهد آمد که این موضوع نقش تعیین‌کننده‌ای در موفقیت سازمان‌های اطلاعاتی دارد.

جدول ۲ - تجزیه و تحلیل ماتریس عنصر تجهیزات و امکانات

ماتریس / مؤلفه	تعداد نمونه	میانگین	انحراف معیار	سطح میانگین
ارتباطات	۷۹	۳/۶۱۴	۰/۹۱۴	۰/۱۹۴
رایانه	۷۹	۴/۰۱۹	۱/۱۱۸	۰/۲۰۱
اطلاعات	۷۹	۳/۹۰۶	۰/۹۸۶	۰/۱۹۹
حفظ و بقای جمع‌آوری	۷۹	۳/۴۸۸	۱/۰۱۵	۰/۱۹۳
گسترش و توسعه	۷۹	۳/۰۷۱	۰/۹۸۰	۰/۱۸۳

یافته‌های جدول ۲ نشان می‌دهد مؤلفه رایانه و سپس مؤلفه اطلاعات در مقایسه با سایر مؤلفه‌های عنصر تجهیزات و امکانات از اولویت بالاتری برخوردار هستند. همچنین، مؤلفه ارتباطات در رتبه سوم و در جایگاه بعدی مؤلفه‌های حفظ و بقای جمع‌آوری و سپس گسترش و توسعه قرار دارند.

در پاسخ به سؤال دوم تحقیق مبنی بر؛ چه رابطه‌ای بین عنصر تجهیزات و امکانات اشراف اطلاعاتی و نظم و امنیت وجود دارد؟ از تحلیل ماتریس مؤلفه‌های تحقیق استفاده

شده که از تجزیه و تحلیل مؤلفه‌های عنصر تجهیزات و امکانات در جدول ۲، درمی‌یابیم که مؤلفه‌های اشراف اطلاعاتی در این حوزه در برقراری نظم و امنیت دارای نقش مثبت و رابطه معنی‌داری هستند. تحلیل یافته‌ها نشان می‌دهد عنصر تجهیزات و امکانات در شرایط فناورانه جامعه امروز و پیچیدگی‌های خاص ارتباطات و فضای جهانی شدن اطلاعات، از اهمیت بسیار بالایی برخوردار است. بنابراین، اشراف اطلاعاتی پلیس به‌طور تفکیک‌ناپذیری به عنصر تجهیزات و امکانات وابسته است.

بحث و نتیجه‌گیری

براساس نتایج به دست آمده از تجزیه و تحلیل یافته‌ها درمی‌یابیم که اشراف اطلاعاتی به‌طور کلی دارای دو عنصر نیروی انسانی و تجهیزات و امکانات است. بنابراین، کسب مهم‌ترین، کامل‌ترین و جامع‌ترین اخبار و اطلاعات موردنیاز از طریق سریع‌ترین، مطمئن‌ترین و بهترین روش جمع‌آوری به عنوان اصول اشراف اطلاعاتی پلیس مطرح هستند. در نتیجه عنصر نیروی انسانی شامل مؤلفه‌های فرماندهی، کنترل، مراقبت، شناسایی، پنهان‌کاری (مخفی‌کاری)، نیازمندی اطلاعاتی، شناخت هدف، رعایت موازین قانونی و شرعی، ابتکار و خلاقیت است.

مؤلفه‌های شناسایی شده برای نیروی انسانی با تعداد نه مؤلفه و برای عنصر تجهیزات و امکانات تعداد پنج مؤلفه شناسایی و مورد بررسی قرار گرفت. عنصر تجهیزات و امکانات نیز دارای مؤلفه‌های ارتباطات، رایانه، اطلاعات، حفظ و بقای جمع‌آوری، گسترش و توسعه است. مؤلفه‌های یادشده و عنصر نیروی انسانی و عنصر تجهیزات و امکانات رابطه معنی‌داری در برقراری نظم و امنیت و اشراف اطلاعاتی پلیس دارند. سازمان و تشکیلات اطلاعاتی پلیس برای رسیدن به اهداف و انجام رسالت خود در خصوص برقراری و حفظ نظم و امنیت، نیازمند اشراف اطلاعاتی است. ساختار اشراف اطلاعاتی در این نهاد با بهره‌گیری از دو عنصر اساسی نیروی انسانی و تجهیزات محقق خواهد شد.

نتایج به‌دست آمده در تحقیق حاضر با نتایج پژوهش یعقوبی و همکاران (۱۳۹۲) در خصوص تأمین نیازمندی‌های خبری - اطلاعاتی، ارتباطات، آموزش، کمک به پیش‌بینی اطلاعاتی (برآورد تهدیدات) و کمک به تولید فرصت در اشراف اطلاعاتی سازمان‌های اطلاعاتی و امنیتی همخوانی دارد. همچنین، یافته‌ها با نتایج تحقیق عرب انصاری و همکاران (۱۳۹۰) با تأکید بر دو مؤلفه نیروی انسانی و تجهیزات و فناوری به عنوان

عوامل تحقق اشراف اطلاعاتی پلیس همسو است. از طرفی، نتایج پژوهش میشلین (۲۰۱۴) و داروچ (۲۰۱۲) دارای وجوه اشتراکی با نتایج تحقیق حاضر در مؤلفه‌های اشراف اطلاعاتی از جمله مدیریتی و رهبری تحول‌گرا، به‌کارگیری فناوری، سطح نوآوری مبتنی بر سطح دانش، تعهد و آگاهی از اولویت‌های مدیران پلیس اطلاعات‌محور است. اما در خصوص مؤلفه‌ها و فنون پیاده‌سازی اجتماعی با رویکرد اطلاعات‌محوری، فرآیندهای غیررسمی مدیریت، عوامل سطح فردی دارای افتراق نظر و یافته است که به نظر می‌رسد این افتراق نظر به دلیل الگوی پلیس ایران است که برگرفته از مبانی اعتقادی و اسلامی است، لذا این مبانی نظری و اعتقادی در مدل‌ها و راهبردهای اشراف اطلاعاتی پلیس سایر کشورها مشاهده نمی‌شود.

نتایج تحقیق نشان می‌دهد اشراف اطلاعاتی لازمه حمایت از جامعه است. بین اشراف اطلاعاتی پلیس و عنصر نیروی انسانی و عنصر تجهیزات و امکانات در نظم و امنیت رابطه معناداری وجود دارد. بر همین اساس، ضروری است نیروی انتظامی در خصوص آموزش و تقویت نیروی انسانی متعهد، متخصص، آموزش‌دیده، باهوش و خلاق خود در حوزه‌های مختلف اشراف اطلاعاتی شامل جمع‌آوری و کسب خبر، تحلیل و بررسی در سه حوزه محیطی، موضوعی و فردی اقدام کند. همچنین، بهره‌مندی از فناوری اطلاعاتی و ارتباطی، تجهیزات و امکانات نوین، بروز و کارآمدی یکی دیگر از اقدامات اساسی نهادهای امنیتی، انتظامی و اطلاعاتی کشور برای رسیدن به اشراف اطلاعاتی است که در نتیجه اقدامات انجام شده منجر به تحقق نظم و امنیت پایدار در جامعه خواهد شد.

ضریب ماتریس به‌دست آمده برای عناصر نیروی انسانی و تجهیزات در مؤلفه اشراف اطلاعاتی، به نوعی روابط بین عناصر نه‌گانه نیروی انسانی و عناصر پنجگانه تجهیزات و امکانات را نشان می‌دهد. سطح معنی‌داری این مؤلفه‌ها با یکدیگر نشان‌دهنده رابطه نزدیک و کارکردی بر مبنای همبستگی عناصر اشراف اطلاعاتی باهم است. بنابراین، برنامه‌های راهبردی پلیس برای ایجاد و توسعه اشراف اطلاعاتی بر مبنای دو عنصر اصلی نیروی انسانی و تجهیزات استوار است. بین عنصر نیروی انسانی در اشراف اطلاعاتی و نظم و امنیت رابطه معنی‌داری وجود دارد. همچنین، نتایج نشان می‌دهد بین عنصر تجهیزات و امکانات اشراف اطلاعاتی و نظم و امنیت رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد. بر همین اساس، در راستای تصمیم‌سازی مناسب و تهیه برآوردها برای ایجاد اشراف اطلاعات باهدف برقراری نظم و امنیت، پلیس نیازمند تدوین چشم‌انداز و راهبرد اشراف

اطلاعاتی، تعیین اولویت‌های راهبردی، آموزش و تربیت نیروی انسانی ماهر و متخصص، بهره‌مندی از تجهیزات اطلاعاتی بروز و کارآمد و برخورداری از امکانات مناسب است.

پیشنهادها: براساس نتایج به دست آمده تحقیق، پیشنهادهای کاربردی در خصوص اشراف اطلاعاتی پلیس و نظم و امنیت جامعه ارائه می‌شود.

- با توجه به پیچیدگی روابط عناصر و مؤلفه‌های اشراف اطلاعاتی، تدوین الگو و مدل راهبردی برای مدیریت، تصمیم‌سازی و بهره‌گیری از عناصر نیروی انسانی و تجهیزات با هدف برقراری نظم و امنیت پیشنهاد می‌شود.
- شورای هماهنگی جامعه اطلاعاتی درون ناجا با محوریت پاوا ناجا (به عنوان پیشانی و متولی اطلاعات در ناجا) با مسئولیت و ریاست جانشین ناجا تشکیل و فعال شود.
- براساس اهمیت عنصر نیروی انسانی در اشراف اطلاعاتی پلیس، پیشنهاد می‌شود ضمن تعامل و همکاری با سایر نهادهای اطلاعاتی و بهره‌مندی از تجربیات و دانش آن‌ها در خصوص تربیت و آموزش نیروی انسانی کارآمد و متخصص در قالب آموزش‌های مشترک اطلاعاتی برای کلیه کارکنان شاغل در جامعه اطلاعاتی درون ناجا نسبت به تحقیق، بررسی و مطالعه سطح تخصص و میزان توانمندی نیروی انسانی در پلیس اقدام شود.
- امکان جابجایی کارکنان و نیروی انسانی تخصصی اطلاعات بین پلیس‌های تخصصی و جامعه اطلاعاتی درون ناجا فراهم شود و این مهم از سوی پاوا ناجا مدیریت شود.
- پیشنهاد می‌شود واحدهای تخصصی با هدف و مأموریت شناسایی، بررسی و تهیه تجهیزات موردنیاز اشراف اطلاعاتی با رویکرد مطالعه و تطبیق تجهیزات پلیس ایران و سایر کشورهای پیشرو در این خصوص تأسیس و عملیاتی شود.
- پیشنهاد می‌شود موضوع اشراف اطلاعاتی ناجا براساس مؤلفه‌های سیاسی، اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و انتظامی دسته‌بندی و مورد مطالعه قرار گیرد.
- پیشنهاد می‌شود در راستای تحقق پلیس اسلامی، اصل رعایت موازین قانونی و شرعی در حوزه اشراف اطلاعاتی ناجا همواره مورد آموزش و یادآوری قرار گیرد.

منابع

منابع فارسی

- افتخاری، علی اصغر (۱۳۸۴). مجموعه مقالات همایش رسانه‌ای ثبات سیاسی. تهران: پژوهشکده راهبردی مطالعات سیاسی.

- امیدوارنیا، محمدجواد (۱۳۸۱). امنیت در قرن بیست و یکم (دیدگاه چین). تهران: دفتر مطالعات سیاسی و بین‌المللی.
- بابائیان، علی؛ علیزاده، حسین و محمدی مهموئی، علی (۱۳۹۳). مدیریت بهره‌وری. تهران: نوآوران شریف.
- جمشیدیان، هادی (۱۳۹۳). مفهوم اشراف اطلاعاتی و راهکارهای تحقق آن. تهران: دانشکده و پژوهشکده اطلاعات و امنیت.
- جلیلیان، اردشیر (۱۳۸۸). بررسی میزان تأثیر اشراف اطلاعاتی ساحفا ناجا بر پیشگیری از جرائم امنیتی (مورد مطالعه؛ اشراف حفای فاتب بر پاوای فاتب) (پایان‌نامه کارشناسی ارشد). دانشگاه علوم انتظامی امین.
- دادخواه چیمه، جهانگیر و هاشمیان نژاد، سیدمحمدرضا (۱۳۸۸). دسته‌بندی و رشد سرویس‌های ارزش افزوده با تکیه بر سرویس‌های محتوایی. اولین کنفرانس ملی دولت همراه. مشهد: سازمان فناوری اطلاعات و ارتباطات شهرداری.
- دهشیری، سید ضیاءالدین (۱۳۷۷). بررسی ترتیبات امنیتی در خلیج فارس. فصلنامه مطالعات راهبردی. ۱(۲)، صص ۱-۱۵. بازیابی از: <http://www.ensani.ir/fa/content/150345/default.aspx>
- رایبنگتن، ارل و مارتین واینبرگ (۱۳۸۶). رویکردهای نظری هفتگانه در بررسی مسائل اجتماعی (رحمت‌الله صدیق سروستانی، مترجم). تهران: دانشگاه تهران.
- صالحی امیری، سیدرضا (۱۳۹۱). امنیت اجتماعی. تهران: مرکز تحقیقات استراتژیک.
- عرب انصاری، مهدی و یوسفوند، جواد (تابستان ۱۳۹۰). اشراف اطلاعاتی؛ راهبرد امنیت مرزها. فصلنامه دانش انتظامی کردستان. ۲(۶)، صص ۱-۴۲. بازیابی از: http://bst.jrl.police.ir/content.php?pagename=show-article&journal_id=60&request_id=2939
- عرب انصاری، مهدی (۱۳۹۰). اشراف اطلاعاتی؛ راهبرد مدیریت جامعه اطلاعاتی کشور. تهران: معاونت آموزش ناجا.
- کاشانی، مجید (۱۳۸۴). نقش نهادهای آموزشی در برقراری نظارت و حفظ امنیت ملی. مجموعه مقالات همایش امنیت. تهران: انتشارات آشنایی.
- گرمابدری، تقی (۱۳۸۶). طرح‌ریزی اطلاعات انتظامی. تهران: دانشگاه علوم انتظامی امین.
- ماندل، رابرت (۱۳۷۷). چهره متغیر امنیت (پژوهشکده مطالعات راهبردی ملی،

- مترجم). تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی.
- محکی، علی اصغر (۱۳۸۵). *امنیت اجتماعی*. تهران: همشهری.
- مولایی، سیدیوسف (۱۳۸۹). *اشراف اطلاعاتی محصول یا فرآیند*. تهران: دانشگاه جامع امام حسین (ع).
- وبگاه مقام معظم رهبری (۱۳۹۵). *بیانات مقام معظم رهبری در ملاقات با فرماندهان ناجا در تاریخ ۱۴/۷/۱۳۹۵*. بازیابی از: <http://www.leader.ir/fa>
- یعقوبی، رحیم و اسحاقی فر، میثم (۱۳۹۲). نقش هادی عملیات جمع‌آوری پنهان در اشراف اطلاعاتی سازمان‌های اطلاعاتی - امنیتی. *فصلنامه پژوهش‌های حفاظتی و امنیتی*. (۶)، صص ۱-۳۰. بازیابی از: <http://journals.iyu.ac.ir/index.php/jpas/article/view/2340>
- هس، کارن متیسون و هس اورتمن، کریستین (۱۳۹۵). *مدیریت و سرپرستی در پلیس (زهرآ دهقانی، مترجم)*. تهران: دانشگاه علوم انتظامی امین.

منابع انگلیسی

- Chandler, D. (2007). *The security-development nexus and the rise of anti-foreign policy*, Journal of International Relations and Development.
- Conde, H. Victor (2002). *A Handbook of International Human Rights Terminology*, Santa Barbara CA: ABC – Clio, Second Edition, p.212.
- Darroch, Stephen Francis (2012). *Intelligence-Led Policing in New Zealand*. Thesis. School of Criminology and Criminal Justice, Faculty of Arts, Griffith University.
- Erica, Irene A. Daes (1990). *Special Rapporteur of the Sub-Commission on Prevention of Discrimination and Protection of Minorities*, Freedom of the Individual under Law, New York, United Nations, P. 177.
- Gadai, Sébastien & Jeansoulin Robert, Borders (2013). *Frontiers and limits: some computational concepts beyond word*, formalisationsémantique.
- Kiss, Permissible (2014). *Limitations on Rights*, 290 at 298, quoted at: Jayawickrama Nihal, Op.Cit., PP.194.
- Knightly, Philip (1987). *The Second Oldest Profession*, London, Penguin Books.
- Mashiloan, NTJA Patrick (2014). *The Use of Intelligence-led Policing in Crime Prevention by the South African Police Service*. Dissertation Prepared for the Degree of Doctor of Philosophy, University of South Africa.